

Bamberger Symphoniker

Bruckner 9 & Midori speelt Mendelssohn

Uitvoerenden

Bamberger Symphoniker

Manfred Honeck

Midori

Dirigent

Viool

Programma

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847)

Vioolconcert in e op. 64 (1838/44)

Allegro molto appassionato

Andante

Allegretto non troppo - Allegro molto vivace

PAUZE

Anton Bruckner (1824-1896)

Symfonie nr. 9 in d (1887-1896)

Feierlich: misterioso

Scherzo: bewegt, lebhaft

Adagio: langsam, feierlich

Programmatoelichting

‘Eentje in e mineur raast door mijn hoofd, waarvan het begin me niet met rust laat...’ schrijft de 29-jarige Felix **Mendelssohn** in juli 1838 aan zijn vriend, violist Ferdinand David. Hij heeft deze man laten weten ‘komende winter’ een vioolconcert voor hem te zullen schrijven. Maar David zal geduld moeten hebben. Er komt van alles tussen en het is pas zes jaar later als Mendelssohn de partituur voltooit. Hij doet dat op een idyllische plek, het kuuroord Bad Soden in het Duitse Taunusgebergte. Hij heeft even vrij van zijn ziedend drukke bezigheden in Berlijn en trekt hier nu met zijn gezin een beetje bij: ‘De eerste stap uit Berlijn is de eerste stap naar het geluk. Ik lig onder appelbomen en grote eiken... Verder eet ik ’s middags en ’s avonds aardbeien bij de koffie, drink Asmannshäuser Brunnen [...] en krijg negen en een half uur slaap.’

Op 16 september 1844 wordt in Bad Soden het vioolconcert beëindigd. In de tussenliggende jaren had Mendelssohn David vaak om advies gevraagd en ook na voltooiing gaan de wijzigingen door, tot de première op 13 maart 1845 in Leipzig met David als solist. De deels weemoedige, deels uitbundige partituur bevat allerlei nieuwigheden. Origineel is dat de viool al na een paar maten zijn entree maakt; normaal gesproken ging daaraan een lange orkest-inleiding vooraf. Opvallender nog is dat Mendelssohn de drie delen aaneen voegt. Een aangehouden fagotnoot verbindt deel 1 en 2, en het tweede en derde worden verbonden door een miniatuur-Allegretto, reminiscentie van het eerste deel.

Programmatoelichting

De cadens in het openingsdeel is geen vrije improvisatie van de solist maar – een novum – noot voor noot uitgeschreven. Men schrijft die cadens aan Mendelssohn toe, maar het is een gestroomlijnde versie die David maakte van Mendelssohns oorspronkelijke, tamelijk contrapuntische cadens.

Anton **Bruckner** heeft zijn *Negende symfonie*, die hij ‘dem lieben Gott’ had willen opdragen, niet kunnen voltooien, ondanks de negen jaar arbeid die hij er aan besteedde (met onderbrekingen). De symfonie is zo een van de grote torso's uit de muziekgeschiedenis, en de onvoltooide staat van de finale een nogal trieste getuigenis van Bruckners laatste, moeizame levensjaren. Een periode waarin de componist nog meer dan anders twijfelde aan eigen kunnen.

Dat was in 1887 begonnen, toen de *Achtste symfonie* door een dirigent hevig was bekritiseerd: hij wilde het werk niet in première brengen vóór Bruckner er enorme wijzigingen in had aangebracht. Eindeloos veel tijd besteedde deze daarom aan de revisie van de *Achtste* en hij haastte zich meteen ook om drie van zijn andere symfonieën en twee missen te herzien. Arbeid die bijna alle kostbare energie van de oude man opslokte. Zeker nu men tegenwoordig de oorspronkelijke versies vaak verkiest boven de gereviseerde, is extra duidelijk te zien hoe jammer het is dat Bruckner zijn creativiteit aan dit eigenlijk zinloze werk moest spenderen.

Die *Negende* bleef ondertussen maar liggen. Pas in 1894, na zeven jaar, waren de eerste drie delen af. De laatste twee jaar van zijn leven besteedde Bruckner aan de finale, in de hoop dat ‘de dood me de ganzenveer niet uit de hand zal nemen.’ Hij was toen al ernstig ziek, en geestelijk soms zo afwezig, dat hij mensen niet eens opmerkte als ze op bezoek kwamen, maar hij werkte met grote discipline – een ongelooflijke prestatie.

Op de dag van zijn dood zat hij nog met de schetsen in zijn handen. Maar uit de 181 pagina's finale die hij achterliet, viel geen bevredigend geheel te destilleren. Kort voor zijn dood, toen hij voelde dat de finale waarschijnlijk onvoltooid zou blijven, stelde Bruckner voor dan maar zijn *Te Deum* als slotdeel uit te voeren. Dat is een paar keer gedaan maar blijkt niet bevredigend, stilistisch passen de stukken niet bij elkaar.

Maar eigenlijk is het Adagio als slot helemaal niet zo ongelukkig. Het heeft het ‘gewicht’ van een slotdeel, ritmes en melodieën uit voorgaande delen komen er in samen, het lijkt vanwege de verzoenende stemming waarin het eindigt een waardige afsluiting. Er was al meer ‘afsluitends’ in deze symfonie: een tubapassage in een der eerdere delen, omschreef Bruckner als ‘afscheid van het leven.’ ‘Het Adagio zal het mooiste worden wat ik gemaakt heb. Het grijpt me aan, steeds wanneer ik het speel,’ zei de componist. En waarom zou hij, de meester van het Adagio, ook niet met een dergelijk deel zijn levenswerk beëindigen? (door *Stephen Westra*)

Programmatoelichting

De **Bamberger Symphoniker** is een van de grote Europese toporkesten en tegelijkertijd uniek: ze zijn niet gevestigd in een metropool, maar werken vanuit de schilderachtige werelderfgoedstad Bamberg als muzikale ambassadeurs van Beieren en Duitsland. In 1946 troffen in het stadje Bamberg in Noord-Beieren leden van het Duits Filharmonisch Orkest Praag en andere Boheemse en Moravische musici elkaar. Mensen die door de oorlog van huis en haard waren verdreven.

Besloten werd een nieuw orkest op te richten. Sindsdien is het orkest synoniem geworden voor het stadje Bamberg: ruim 10% van de inwoners heeft een abonnement op de Bamberger Symphoniker. Het orkest met zijn karakteristieke donkere, ronde, stralende klank werd een van de meest reislustige ter wereld en liet zich in meer dan 500 steden wereldwijd horen. 'Want [hier] is gelukt wat zelden lukt: met muziek niet alleen emotionele maar ook intellectuele ruimten openen' (Süddeutsche Zeitung).

Manfred Honeck werd in 1958 geboren in Nenzing, Oostenrijk. Hij studeerde viool aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen en was altist bij de Wiener Philharmoniker en de Wiener Staatsoper. Later ontwikkelde hij zich als dirigent. In 2006 werd hij general music director van de Staatsoper Stuttgart. Honeck is sinds 2007 chef-dirigent van het Pittsburgh Symphony Orchestra. In 2023 werd hij benoemd tot ere-dirigent van de Bamberger Symphoniker.

De Japans Amerikaanse violiste **Midori** maakte een spectaculair debuut: op elfjarige leeftijd soleerde zij met het New York Philharmonic. Haar eerste professionele opname maakte ze op haar vijftiende met violist Pinchas Zukerman en het St. Paul Chamber Orchestra; sindsdien heeft ze platen gemaakt van bijna alle grote vioolconcerten met 's werelds beste dirigenten en orkesten. Gedurende haar carrière behaalde ze o.a. de Avery Fisher Prize en Kennedy Center Gold Medal in the Arts. Midori voltooide ook een studie psychologie. Ze bespeelt een unieke viool van Guarnerius del Gesù, de 'ex-Huberman' (1734).

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

- Do 10 dec '26** **Janine Jansen & Alexandre Kantorow**
Franck: Sonate onder de sonates
- Za 16 jan '27** **London Philharmonic Orchestra**
Scandinavische sferen met Grieg en Sibelius
- Vr 19 mrt '27** **Antwerp Symphony Orchestra & Jaap van Zweden**
Le Sacre du Printemps

Zullen we Vrienden worden?

Vrienden van Muziekgebouw Eindhoven draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

